

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra ekonomických teorií



BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vývoj nezaměstnanosti v Slovenské republice
po roce 1989 a její srovnání s Českou republikou**

Vypracoval:

Mária Ohradková

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. PhDr. Karel Šrédli, CSc.

© 2011

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Akademický rok 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Mária Ohradková

obor Podnikání a administrativa

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Vývoj nezaměstnanosti v Slovenské republice po
roce 1989 a její srovnání s Českou republikou**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Charakteristika trhu práce
4. Nezaměstnanost na Slovensku a srovnání s ČR
5. Závěr
6. Seznam literatury
7. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2. přeprac. vyd. Praha: Beck, 2001. ISBN 80-7179-387-6

BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.

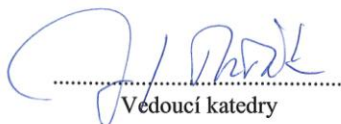
MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vydání Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3

SAMUELSON, P.A., NORDHAUS W.D. *Ekonomie*. 2. Vydání Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X

HELÍSEK, M. *Makroekonomie*. 2. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-25-1.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. PhDr. Karel Šrédli, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: březen 2011


Vedoucí katedry




Děkan

V Praze dne: 28. 2. 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem písemnou bakalářskou práci na téma „Vývoj nezaměstnanosti v Slovenské republice po roce 1989 a její srovnání s Českou republikou“ vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a za pomoci odborných konzultací s doc. Ing. PhDr. Karlem Šrédlem, CSc.

V Praze dne 28. března 2011

Mária Ohradková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Karlu Šrédlovi, CSc. za odborné rady, náměty a konzultace při zpracování bakalářské práce

**Vývoj nezaměstnanosti v Slovenské republice
po roce 1989 a její srovnání s Českou republikou**

**Unemployment development in the Slovak Republic
after 1989 and its compare with the Czech Republic**

Souhrn

Tato bakalářská práce pojednává o vývoji nezaměstnanosti po roce 1989 na Slovensku, jednotlivé roky porovnává s Českou republikou pomocí tabulek, grafického zobrazení a slovního výkladu.

V první části je výklad zaměřen na teorii, charakterizuje trh práce, působení nabídky a poptávky na trh práce. Vysvětluje důležité pojmy týkající se nezaměstnanosti, její druhy, příčiny a dopady na celé ekonomiky i na jedince. Také hovoří o tom, jak se nezaměstnanost měří pomocí míry nezaměstnanosti a jak se zmírňují její dopady prostřednictvím nástrojů státní politiky. Popisuje základní funkce orgánů státní správy, zabývající se problematikou zaměstnanosti a rozvojem trhu práce.

Druhá část pojednává o míře ekonomické aktivity na Slovensku, vývoji nezaměstnanosti v letech 1993 až 2010, srovnává situaci s Českou republikou a hodnotí tento vývoj. V závěru druhé části práce je podkapitola o EU a o pracovní migraci na Slovensku.

Klíčová slova

Trh práce

Nezaměstnanost

Druhy nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti

Politika zaměstnanosti

Summary

This article is focused on the evolution of unemployment after 1989 in the Slovak, each years compares with the Czech Republic with spreadsheets, a graphical view and an explication.

The first part of the explication focused on a theory, characterizes employment market, offer and demand influence on the employment market. It explains important terms connected to unemployment, its kinds, causations and impacts on the whole economy and the individual subjects. It speaks about how is unemployment is measured by level of unemployment and how to reduce its impact. It describes the government basic roles focused on employment and employment market development.

The second part focuses on the level of economic activity in the Slovak Republic, unemployment rates between 1993 and 2010, compares the situation with the Czech Republic and evaluates these developments. At the end of the second part is a subchapter of the EU, and labor migration in the Slovak Republic.

Key words

Labor market

Unemployment

Types of unemployment

Unemployment rate

Employment policy

Obsah

1. ÚVOD.....	10
2. CÍL A METODIKA PRÁCE	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3. CHARAKTERISTIKA TRHU PRÁCE	12
3.1 Trh práce, poptávka a nabídka	12
3.1.1 Trh práce	12
3.1.2 Typologie pracovních trhů	13
3.1.3 Diskriminace na trhu práce	14
3.1.4 Poptávka po práci.....	16
3.1.5 Nabídka práce.....	17
3.1.6 Rovnováha na trhu práce.....	18
3.2 Nezaměstnanost	18
3.2.1 Definice a měření	19
3.2.2 Typy nezaměstnanosti	20
3.2.3 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost.....	25
3.2.4 Neúplná a plná zaměstnanost, přirozená míra nezaměstnanosti	26
3.2.5 Nezaměstnanost ve vývoji ekonomického myšlení.....	27
3.3 Důsledky nezaměstnanosti	28
3.3.1 Ekonomický dopad.....	29
3.3.2 Sociální dopad.....	29
3.4 Nezaměstnanost a inflace.....	30
3.5 Politika nezaměstnanosti.....	31
3.5.1 Orgány státní správy v oblasti politiky zaměstnanosti.....	32
3.5.2. Pasivní politika zaměstnanosti	33
3.5.3 Aktivní politika zaměstnanosti.....	33
4. NEZAMĚŠTNANOST NA SLOVENSKU A SROVNÁNÍ S ČR.....	35

4.1 Míra ekonomické aktivity	35
4.2 Míra nezaměstnanosti na Slovensku v letech 1989-2009	37
4.2.1 Míra nezaměstnanosti SR po roce 1989	37
4.2.2 Nezaměstnanost v letech 1993-1996	38
4.2.3 Nezaměstnanost v roce 1997-2004	39
4.2.4 Nezaměstnanost v roce 2005-2010	41
4.3 Srovnání vývoje s ČR	44
4.4 Analýza metodiky MPSVR SR a SÚ SR	46
4.5 Slovensko a Evropská unie	48
5. ZÁVĚR	51
6. SEZNAM LITERATURY	53

1. ÚVOD

Nezaměstnanost patří mezi základní makroekonomické ukazatele současnosti, protože trh práce je oblast, která se týká každého z nás. V mnoha případech je to těžce řešitelná situace zasahující nejen jednotlivce ale i celé regiony.

Nezaměstnanost je poměrně nový jev, tento jev jak Slovensko, tak Česká republika, po desetiletí neznala. Takový vývoj způsobilo fungování centralizované ekonomiky, v průběhu které byly uměle vytvářeny pracovní místa, hospodářství obou krajín bylo neefektivní, protože tento systém nezohledňoval potřeby zaměstnavatelů ani trhu jako celku. Následkem toho také byla nedostatečná produkce některých statků a na druhé straně nadbytečná produkce v jiných odvětvích hospodářství. Existovala přezaměstnanost, jelikož všichni museli mít zaměstnání, což vedlo k nízkému využití pracovního kapitálu a velmi malé produktivitě práce. Nízkou produktivitu práce taky zapříčiňovala rovnost mezd, jako snaha vytvořit jakousi třídní spravedlivost, zaměstnanci takto ztráceli motivaci dosahovat lepších výsledků, protože výše mzdy nezohledňovala dosažené vzdělání ani vynaložené úsilí na pracovištích.

Zlomovým rokem je rok 1989, kdy dochází k transformaci z centrálně řízené ekonomiky na tržně orientované hospodářství. Transformace sebou přináší mnoho změn na poli společenském, politickém i ekonomickém. Očekával se výrazný nárůst nezaměstnanosti, který se však v České republice na rozdíl od Slovenska neprojevil. Vývoj obou zemí je velmi rozdílný.

Nyní ve většině států převažuje tržně orientovaná ekonomika, součástí které je i nezaměstnanost, která bude vždy na trhu práce existovat. Snažit se o její odstranění je nemožné. Ani řešit nezaměstnanost bráněním před inovacemi a změnami nepřináší výsledky. Je možné se však lépe na tyto změny připravit, lépe využívat lidský kapitál a rozvíjet ho. Jednoduché řešení neexistuje.

2. CÍL A METODIKA PRÁCE

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je popsat nezaměstnanost na Slovensku po roce 1989 a srovnat její vývoj a trend s nezaměstnaností v České republice.

Pro uvedení do dané problematiky si v literární rešerši, zpracované na základě odborné literatury a internetových zdrojů, nejdříve objasníme základní pojmy, které se pojí s tímto tématem.

Úkolem druhé části – praktické, je seznámit s vývojem nezaměstnanosti na Slovensku v jednotlivých letech a srovnat tento vývoj s Českou republikou.

2.2 Metodika

Bakalářská práce byla zpracována pomocí odborné literatury a internetových zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury. Údaje týkající se vývoje nezaměstnanosti a trhu práce byly zpracovány na základě matematických a statistických metod, především analýzou časových řad. Poté jsou tyto výstupy prezentovány pomocí tabulek, grafického zobrazení a slovního ohodnocení. Byl použit textový editor Word a tabulkový editor Excel.

Údaje o míře nezaměstnanosti na Slovensku jsou čerpány především ze statistických ročenek Slovenského statistického úřadu a výročních zpráv Národní banky Slovenské republiky. Údaje o ČR jsou čerpány z údajů Českého statistického úřadu. Metodika sběru dat je popsána v praktické části.

3. CHARAKTERISTIKA TRHU PRÁCE

3.1 Trh práce, poptávka a nabídka

Trh práce představuje oblast, která v současné době poutá pozornost nejen ekonomických odborníků, kteří se zabývají teoretickým výzkumem a praktickou politikou, ale i nás všech, na které fungování trhu práce každodenně dopadá. [2]

Pracovní trh je spojen s tržní ekonomikou, ve které je, stejně jako služby a výrobky, prodávána a kupována i práce.[3]

Na trhu práce na sebe vzájemně působí nabídka a poptávka po ní, v jejím středu, se trh nachází v rovnováze. Vyrovňovacím mechanismem je mzda. Mezi nabídkou práce a výší mezd je pozitivní vztah, mezi poptávkou a výší mezd existuje vztah negativní.

3.1.1 Trh práce

Trh práce je oblast, která se týká každého z nás, je trhem primárního výrobního faktoru, je to trh jako každý jiný, jeho výjimečnost je dána schopností pracovat, a ta je vázána výhradně na člověka. Každý z nás má jiné schopnosti, nadání a jiné zkušenosti.

Trh práce je charakterizován tržní poptávkou po práci a tržní nabídkou práce. Na trhu práce existuje konkurence jak na straně poptávky, tak i na straně nabídky. Spěje k své rovnováze, jeho nerovnováha je přechodnou situací, která je eliminována pohybem reálné mzdy. Výše reálné mzdy je určena trhem práce.[1]

Člověk vystupuje na tomto trhu jako vlastník výrobního faktoru práce, a to v roli nabízejícího. Na druhé straně působí výrobci, kteří si tento výrobní faktor, včetně s ostatními výrobními faktory pronajímají a na tomto základě vystupují na trhu v rámci poptávajícího. [2]

Tržní hospodářství je složeno z několika trhů, které jsou poměrně samostatné, ale vzájemně se prolínají a ovlivňují. Hlavním trhem je trh statků a služeb, který předpokládá užití zdrojů, kterými jsou práce, půda a kapitál. Z uvedeného plyne několik závěrů:

- Práce je výrobním faktorem, který je nezastupitelný při výrobě statků. Po průmyslové revoluci neztratila práce svoji nezastupitelnost, ale změnilo se postavení, které mezi výrobními faktory zastávala.
- Trh práce je jedním ze vzájemně propojených segmentů tržního hospodářství. Tento trh má řadu specifických rysů, které jsou znakem výjimečnosti výrobního faktoru práce. Práce je jedním ze zdrojů, ale neexistuje sama o sobě.
- Význam trhu práce je zvýrazněn dalšími základními souvislostmi ekonomik. Trh práce je převodovým mechanismem mezi procesy výroby a spotřeby, kde práce je vynakládání výrobního faktoru, který se nakupuje, a mzda je cena vyplacená za vynakládání práce.[7]

3.1.2 Typologie pracovních trhů

Trhy lze rozlišit dle tří hledisek:

- podle výhody pracovních kontraktů a prestiže;
- podle toho, jestli je možnost fungování trhu přezkoumat kontrolními institucemi;
- podle mobility pracovních sil.

Podle výhody pracovních kontraktů:

Primární trhy – často označované jako privilegované, soustřeďují se na nich lepší a výhodnější pracovní příležitosti, je zajištěn růst mezd a možnost dosažení profesionálního růstu. Zaměstnavatelé svým zaměstnancům poskytují mnoho výhod, jakými může být zvyšování kvalifikace a například jazykové kurzy.

Sekundární trhy – pracovní místa s nižší prestiží a nízkou mzdovou úrovní. Nevyskytuje se tady téměř žádná možnost kariérního růstu, zaměstnavatelé neposkytují možnost zlepšování kvalifikace, což zaměstnancům znemožňuje přechod na primární trh práce.

Podle možnosti přezkoumání fungování trhu kontrolními institucemi:

Formální trh – je trh oficiálních pracovních příležitostí, kontrolovaných společenskými institucemi sloužícími k jeho regulaci. [3]

Neformální trh – nachází se mimo kontroly těchto institucí, patří sem různé formy nelegálního podnikání, práce v domácnosti, výpomoci mezi známými.

Oba trhy jsou vzájemně propojeny, lepší postavení na trhu formálním udává lepší postavení na trhu neformálním.

Podle mobility pracovních sil:

Interní trhy – vznikají uvnitř jednotlivých firem, podniků. Ve srovnání s trhy externími poskytují větší jistotu zaměstnání a lepší podmínky. Zaměstnavatelům jde nejen o návratnost investic do růstu kvalifikace a zaškolování pracovníků, ale především o budování konkurenceschopné firmy, na jejímž vzniku se podílí kvalifikovaní a loajální pracovníci.

Externí trhy – je trhem v pravém slova smyslu, kde si podniky konkurují navzájem.

3.1.3 Diskriminace na trhu práce

Diskriminace je specifickým jevem vyskytujícím se na trhu práce, k jejímu vzniku patrně vede vytváření nekonkurujících si skupin.

Diskriminace v zaměstnání znamená zacházení s lidmi různým způsobem z důvodu jejich charakteristik, které se netýkají jejich zásluh a požadavků daného zaměstnání. K těmto charakteristikám patří rasa, barva pleti, pohlaví, věk, náboženství, politické názory, národnost a sociální původ. Diskriminace při práci je porušením lidského práva,

jehož důsledkem je plýtvání lidským talentem se škodlivými důsledky na produktivitu a ekonomický růst. Diskriminace plodí sociální a ekonomickou nerovnost, která podkopává sociální soudržnost a solidaritu a působí jako brzda při snaze snížit míru chudoby.[10]

Podle novely zákona, zaměstnavatel nesmí zveřejňovat nabídky práce, které obsahují jakékoliv omezení, co se týče rasy, barvy pleti, jazyka, pohlaví, věku, sociálního původu, politické příslušnosti, odborové činnosti, příslušnosti k národnostní nebo etnické skupině. Bohužel se často ještě stává, že jej někteří porušují. [11]

Mezi rizikové skupiny na Slovensku patří:

- mladí lidé – vysoká nezaměstnanost produkuje málo pracovních míst, které by odpovídaly jejich kvalifikaci, patří sem absolventi středních a vysokých škol, kteří nemají žádné pracovní zkušenosti;
- starší občané – patří sem lidé od 50 let, jejich nevýhoda spočívá v tom, že zaměstnavatel si raději vybere mladšího a zkušeného uchazeče, může tak učinit z několika důvodů, jedním z nich může být horší adaptabilita starších lidí na nové technologie, potřeba znalostí cizích jazyků, vnímání pracovní zátěže;
- ženy – v případě obsazování volných pracovních míst často zaměstnavatelé raději upřednostní muže před ženami, je to zejména z důvodu odchodu ženy na mateřskou dovolenou a s tím spojená komplikace shánění náhrady;
- příslušníci romského etnika
 - v místech, kde se příslušníci romské etniky shromažďují, vznikají převážně sociální problémy, dochází ke kriminalitě a zvětšuje se závislost na sociálních dávkách, což může vytvářet určitou negativní představu u budoucích potencionálních zaměstnavatelů [7]
 - problém s uplatněním na trhu práce mají především kvůli nízkému stupni vzdělání, nejrizikovější je skupina, která má pouze základní vzdělání, které možná kdysi stačilo na vykonávání určitých pracovních pozic, v dnešní době jsou však na tyto práce kladeny vyšší požadavky;

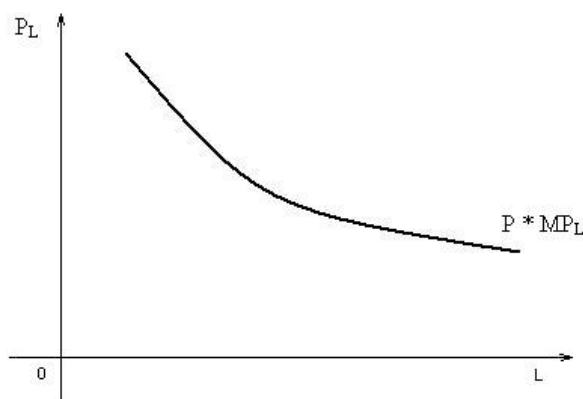
- lidé se zdravotním postižením – mají velký problém s uplatněním na dnešním trhu práce, je tomu tak hlavně z důvodů, že je kladen pořád se zvyšující důraz na produktivitu práce, tento jev je dostává často do pozice dlouhodobě nezaměstnaných;
- lidé s nízkým vzděláním – tvoří největší skupinu, která se podílí na dlouhodobé nezaměstnanosti, jedná se především o skupinu lidí se základním vzděláním, jejich kvalifikace je velmi nízká, měli by usilovat o zvýšení kvalifikace pomocí různých rekvalifikačních kurzů, večerních škol atd.

3.1.4 Poptávka po práci

Na trhu práce tvoří poptávku po práci především firmy, které se orientují podle nákladů, které jsou třeba vynaložit a podle výnosů, které jim přinese. Jestliže firma zvýší množství práce (najme novou pracovní sílu):

- zvýší se finální produkt o mezní produkt práce a výnos firmy se tedy navýší o $P * MPL$, tedy příjem z mezního produktu;
- ke zvýšení nákladů o částku w (nominální mzda), firma nakonec bude zaměstnávat tolik pracovníků, než se výnos a náklad z poslední jednotky práce vyrovnají ($w = P * MPL$).

Obr. č. 1 Poptávka po práci



Zdroj: [9]

Zákon klesajících výnosů říká, že každá nová pracovní jednotka přináší menší množství výstupu, a tím tedy mezní produkt práce klesá. Proto firma maximalizující zisk zvyšuje nebo snižuje poptávku po práci až do okamžiku, kdy se příjem z mezního produktu práce vyrovná mzdové sazbě $P * MPL = W$.

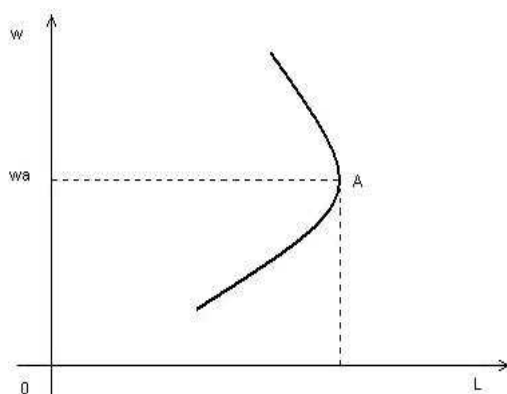
Firma volí takový rozsah práce, který se rovná úrovni rovnosti mezního produktu práce MPL a reálné mzdové sazby W/P . Když reálná mzdová sazba poroste, tak se bude snižovat množství poptávané práce a naopak v případě poklesu reálné mzdové sazby, firmy začnou poptávat vyšší objem práce. [9]

3.1.5 Nabídka práce

Stranu nabídky na trhu práce představují domácnosti, aby však vznikla nabídka, musí nabízená práce přinášet větší efekt než je její opětovaná příležitost, anebo se mu musí alespoň rovnat.

Cenou za vykonání práce na trhu je mzda. Množství nabízené práce nezávisí na výši nominálních mezd, ale vyvíjí se od reálné mzdy, která představuje koupěschopnost nominální mzdy. S růstem ceny se zvyšuje nabízené množství, neboli roste zájem pracovat.

Obr. č. 2 Nabídka práce

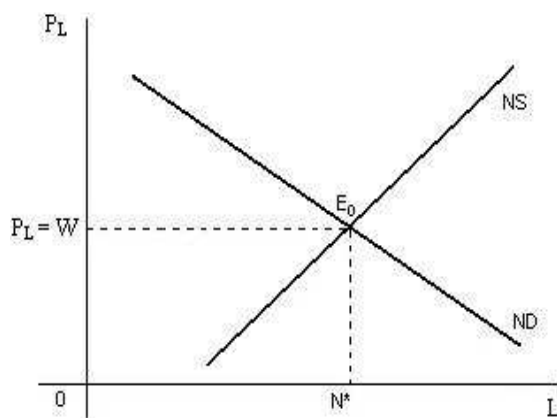


Zdroj: [7]

3.1.6 Rovnováha na trhu práce

Trhy práce dosahují své rovnováhy vždy za určité nezaměstnanosti (frikční, strukturální, dobrovolná). Z toho plyne, že nezaměstnanost, jak jí registrují úřady práce, nemůže být nikdy nulová. Když je registrovaná nezaměstnanost velmi nízká, tak je na pracovních trzích nedostatek pracovníků. Kdyby se registrovaná nezaměstnanost blížila nule, nedostatek pracovníků vedl k prudkému růstu mezd.[1]

Obr. č. 3 Rovnováha na trhu práce



Zdroj: [9]

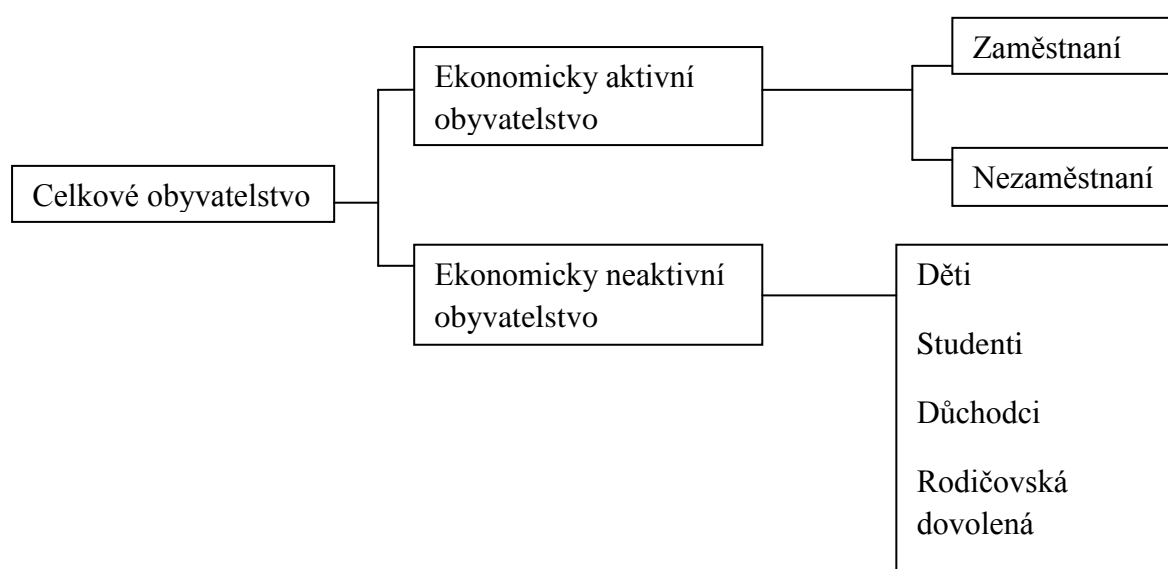
3.2 Nezaměstnanost

Jde o rozhodnutí pracovat nebo nepracovat. Práce člověku přináší mzdu, ale když člověk nepracuje, získává volný čas. Je to volba mezi prací a volným časem. Na volný čas můžeme nahlížet jako na zvláštní statek a jako takový má svou cenu, což vyžaduje samozřejmě její znalost. Cenou volného času je to, co člověk obětuje, pokud se rozhodne nepracovat. Cenou volného času je mzda, jestliže chceme více volného času, pak ušlá mzda je jeho obětovanou příležitostí.[1]

3.2.1 Definice a měření

Z ekonomického hlediska lze za nezaměstnanou osobu považovat člověka, jenž je schopný pracovat, ale nemůže najít placené místo.

Obr. č. 4 Struktura obyvatelstva České republiky z hlediska ekonomické aktivity



Zdroj: [8]

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

- zaměstnaní – osoby starší 15-ti let, které mají placené zaměstnání nebo se zaměstnávají sami
- nezaměstnaní - osoby starší 15-ti let, kteří splňují 2 podmínky:
 - nemají žádné placené zaměstnání ani příjem ze sebezaměstnání, jsou dočasně uvolněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány

- aktivně hledají práci a jsou ochotny do práce nastoupit do 14 dnů

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

Jedná se o obyvatele, kteří nesplňují podmínky předchozí skupiny. Patří sem invalidé, studenti, penzisté, ženy v domácnosti.

Nezaměstnanost vyjadřujeme pomocí míry nezaměstnanosti, kterou vypočítáme jako procentní podíl nezaměstnaných osob na ekonomicky aktivním obyvatelstvu.

$$u = \frac{U}{L + U} \times 100$$

u – míra nezaměstnanosti v %
 U – počet nezaměstnaných
 L – počet zaměstnaných

Zdroj: [8]

3.2.2 Typy nezaměstnanosti

Dle příčin, které nezaměstnanost vyvolávají, ji lze členit na nezaměstnanost frikční, strukturální, cyklickou a sezónní.

Frikční nezaměstnanost

Vyskytuje se na trhu v každém okamžiku. Mezi pracovními místy na běžné bázi dochází k přesunům osob, a to ať již jsou tyto přesuny motivovány vlastními potřebami, nebo potřebami ekonomického vývoje. Jedná se především o normální změny zaměstnání a doba nezaměstnanosti je u těchto případů pouze krátkodobou záležitostí.

Změny ve frikční zaměstnanosti mohou být způsobeny dobrovolnými změnami doby strávené hledáním zaměstnání, podle toho do jaké míry jsou nezaměstnaní ochotni ji akceptovat. Na tyto změny má vliv jak struktura pracovního trhu, tak i samotné podmínky nezaměstnanosti. Je samozřejmé, že čím je systém podpor sociálního státu

v nezaměstnanosti přijatelnější, tím více se prodlužuje čas hledání práce. Vyšší příspěvky vedou k zvyšování úrovně mzdy, při které je pracovník ochoten nabízené zaměstnání přijmout. [3]

Doba trvání frikční nezaměstnanosti – její prodlužování, může být způsobeno:

- nesouladem mezi strukturou nabídky práce a strukturou poptávky po práci
- malou informovaností jak na straně zaměstnavatelů, tak na straně pracovníků

Velký podíl v této kategorii zastupují mladí lidé, kteří teprve vstupují na trhy práce a hledají takové pracovní místo, které by nejlépe vyhovovalo jejich představám a odpovídalo jejich schopnostem. Tím obvykle první pracovní místo nebývá. [2]

Někteří lidé jsou dočasně nezaměstnaní, protože opustili původní zaměstnání a po nějakou dobu si hledají nové místo, toto hledání jim zabere určitý čas, protože se zdráhají přijmout hned první nabídku zaměstnání, ale chtějí si vybrat a očekávají lepší nabídky.[1]

Vždycky bude existovat určitá fluktuace, lidé, kteří absolvovali školy a teď hledají zaměstnání, ženy se můžou vrátit do práce po té, co měli děti, nebo se někteří lidé stěhují do jiných měst. A to i za stavu plné zaměstnanosti.

Frikční nezaměstnanost je součástí přirozené míry nezaměstnanosti. Lidé, kteří patří do této skupiny, přecházejí z jedné práce do druhé, nebo shánějí lepší zaměstnání. Tedy opustili své místo dobrovolně. Doba trvání frikční nezaměstnanosti roste s růstem zájmu pracovníků nejen o výši mzdy, ale i dobu dojíždění, charakter práce, pracovní prostředí, různé benefity (auto, mobilní telefon) a podobně. Proto považujeme frikční nezaměstnanost za dobrovolnou.

Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost je také součástí přirozené míry nezaměstnanosti, protože je důsledkem strukturálních změn v ekonomice. Některá odvětví se zmenšují a některá expandují.

Tyto změny způsobují, že klesá poptávka po některých profesích a zároveň roste poptávka po jiných. Většinou je požadována rekvalifikace. Tento typ nezaměstnanosti obvykle trvá déle, než předchozí frikční nezaměstnanost. Také znamená větší zásah do života člověka. V ekonomice probíhají strukturální změny neustále, snaha potlačit toto chování, by ekonomiku vyřadila ze světové soutěže a tím by vedla k jejímu zaostávání. Proto je strukturální nezaměstnanost přirozenou a nevyhnutnou součástí každé ekonomiky. [1]

Kdyby se mzdy plynule přizpůsobovaly těmto měnícím se vztahům mezi nabídkou a poptávkou, potom by nerovnováhy na jednotlivých trzích práce zmizely, protože tam, kde je pracovních sil nadbytek by mzdy poklesly a tam, kde je jejich nedostatek by naopak vzrostly. Mzdy ale reagují na ekonomické šoky pomalu, trvá celé roky, než se přizpůsobí.[4]

Nezaměstnanost vznikající strukturálními změnami v národním hospodářství se projevuje tím, že na jedné straně lidé přicházejí o svá zaměstnání, ale na straně druhé vznikají zase pracovní místa nová. Avšak na tyto nová pracovní místa jsou dány jiné kvalifikační požadavky, které nejsou v souladu s kvalifikací lidí hledající práci. [5]

Zajímavé je, že se do této skupiny nezaměstnaných mohou dostat i vysoce kvalifikovaní pracovníci, jejich kvalifikace ztrácí na trhu práce smysl například změnou výroby, nebo novými vynálezy, technickými pokroky, které ostatním přinášejí výhody.

Pokud jde o nezaměstnanost krátkodobou, je taktéž považována za dobrovolnou.

Cyklická nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost nastává tehdy, když je celková poptávka po práci nízká, a to nejen v určitých oblastech ale v celé ekonomice, která prožívá fázi celkového hospodářského poklesu. Vzniká v důsledku nedostatečné agregátní poptávky.

Je to klasický model nezaměstnanosti, charakteristický zejména pro devatenácté století a počátek dvacátého století. Je důsledkem nevyužití stávajících kapacit z důvodů odbytových potíží (v recesi). [3]

Tento typ nezaměstnanosti nepatří do přirozené míry nezaměstnanosti. Souvisí s krátkodobými výkyvy hospodářské aktivity, s hospodářským cyklem.

Pokud jsou při klesající agregátní poptávce mzdové sazby nepružné směrem dolů, potom při poklesu produkce a poklesu cenové hladiny rostou reálné mzdové sazby. Roste nabídka práce při poklesu poptávky po ní. Tento jev představují na trhu ti pracovníci, kteří jsou při dané sazbě ochotni pracovat, ale protože poptávka po práci je příliš nízká, nenajdou volné pracovní místo, stávají se tak nedobrovolně nezaměstnaní. Důsledkem je, že produkt ekonomiky je pod úrovní potenciálu. Tento pokles může být krátkodobý nebo trvalejší. Cyklická nezaměstnanost představuje odchylku skutečné nezaměstnanosti od její přirozené míry. [2]

Sezónní nezaměstnanost

Je-li cyklická nezaměstnanost pravidelná a spojená s přírodním cyklem, hovoří se o ní jako o sezónní nezaměstnanosti.

Je spojena se střídáním ročních období, v důsledku kterých se mění poptávka po konkrétním druhu práce, například v minulosti dost rozšířená zimní sezónní nezaměstnanost ve stavebnictví, dále postihuje zemědělství a také služby, zejména spojené s turistikou, čili cestovní ruch.

Nezaměstnanost bychom měli posuzovat nejen podle její výše, ale především podle její délky. Pokud je nezaměstnanost krátkodobá nepůsobí lidem vážnější problémy, skutečným problémem je však nezaměstnanost dlouhodobá, která může mít i vážné sociální důsledky, ztrátu kvalifikace a ztrátu sebeúcty. Nabízí se tedy další členění a to z hlediska délky trvání nezaměstnanosti: krátkodobá a dlouhodobá nezaměstnanost.

Dlouhodobá nezaměstnanost

Příčinou vzniku dlouhodobé nezaměstnanosti může být dlouhotrvající hospodářská recese, nebo dlouhodobé mzdové strnulosti. Překážky pro pokles mezd často představují kolektivní mzdové dohody, v kterých jsou mzdy fixovány na delší období a odbory nechtějí dovolit jejich pokles, ani když přetrvává vysoká nezaměstnanost. [1]

Další z příčin mohou být podpory v nezaměstnanosti, které jsou natolik štědré, že nezaměstnaní nemají motivaci hledat si novou práci a přizpůsobovat se požadavkům na trhu práce.

Dlouhodobá představuje vážný problém, protože zdroje, které mají rodiny k dispozici – jejich úspory, pojištění v nezaměstnanosti a vzájemná důvěra, se po nějaké době vyčerpají. [4]

Trpí-li ekonomika dlouhodobou nezaměstnaností, je to signál, že něco není v pořádku.

Tento typ nezaměstnanosti se někdy samovolně mění z nedobrovolné na dobrovolnou, protože když je člověk dlouho nezaměstnaný, mění se i jeho způsob života i jeho postoje k zaměstnání. Lidé, kteří jsou dlouho nezaměstnaní, ztrácí motivaci hledat si práci, protože ztrácí naději, že pro ně vůbec nějaká práce existuje, nebo také proto, že si zvykli na určitý životní styl, skromnější, ze státních podpor.

Nejspíše postihuje:

- nepružnou, dlouhodobě zaměstnanou pracovní sílu;
- nekvalifikovanou pracovní sílu, zejména nekvalifikované ženy;
- osoby s kumulovanými osobními a sociálními handicapy;
- příslušníky etnických minorit a imigranty;
- obyvatele ze zaostávajících a venkovských oblastí;
- zdravotně postižené;
- mladistvé, zejména problémové jedince.[3]

Na délku trvání má vliv zejména nepružnost trhu práce, informovanost na straně nezaměstnaných o požadavcích na trhu, rozdíl mezi tím, jaké práce jsou nabízeny a jaké pozice poptávány, také samozřejmě neochota nezaměstnaných přizpůsobit se těmto požadavkům.

Skrytá nezaměstnanost

Patří sem lidé, kteří jsou nezaměstnaní, ale neregistrují se jako nezaměstnaní, i když zaměstnání nemají. Nezaměstnaní v této skupině nehledají práci, a ani se neregistrují jako nezaměstnaní. Můžeme sem zařadit vdané ženy, které se ujali mateřství, anebo mladé lidi, kteří se vzdali možnosti pracovat z důvodů nastoupení do studií.

Skrytou nezaměstnanost tvoří velká část osob, které mají problémy najít pracovní uplatnění z důvodu vysokého věku nebo nízké kvalifikace, a tak jsou odsouvány mimo pracovní trh. [3]

Může mít velký rozsah, protože sem patří nezaměstnané osoby, které se neregistrují na úřadu práce, práci nehledají nebo ji vyhledávají bez registrace na pracovním úřadě.

Její vznik je často způsoben i tím, že v údajích o nezaměstnaných nejsou zařazeni ti, kteří jsou registrováni, ale v dané době jsou součástí programů pro nezaměstnané, mohou to být různé rekvalifikační kurzy, nebo také veřejně prospěšné práce.

3.2.3 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Z předchozího dělení nezaměstnanosti vyplývá další členění, a to jest dle toho, jestli jsou pracovníci nezaměstnaní dobrovolně, či nikoliv.

Dobrovolná nezaměstnanost

Za dobrovolně nezaměstnaného považujeme pracovníka, který je ochoten přijmout práci pouze za mzdu vyšší, než je ta, která převládá na odvětvovém trhu. [2]

Některé okolnosti vzniku dobrovolné nezaměstnanosti jsou:

- přednost má volný čas, studium, nebo jiné činnosti;
- frikční nezaměstnanost.

Dobrovolně nezaměstnaní mohou mít skutečně nabídky zaměstnání, přesto dál shánějí lepší nebo lépe placené místo.

Na dobrovolnou nezaměstnanost má velký vliv i sociální systém. V případě, že je příznivý (sociální dávky jsou vysoké a doba jejich vyplácení je dlouhá), tak to podporuje zvyšování dobrovolné nezaměstnanosti a naopak. [4]

Nedobrovolná nezaměstnanost

Nedobrovolná nezaměstnanost způsobuje vážné ekonomické potíže, ale pro řadu pracovníků také psychické a sociální problémy. [2]

V jakých případech tedy mluvíme o nedobrovolné nezaměstnanosti? Je to tehdy, když nezaměstnaní jsou ochotni pracovat za mzdu, která se na trhu nabízí, a kolikrát i za nižší, ale tuto práci nenachází.

Nedobrovolná nezaměstnanost vzniká jako důsledek nedostatku volných pracovních míst, kterých je méně jako pracovníků, kteří při dané mzdové sazbě chtějí pracovat.

3.2.4 Neúplná a plná zaměstnanost, přirozená míra nezaměstnanosti

Neúplná zaměstnanost

Existence pracovníků, kteří musí akceptovat práci na snížený úvazek nebo práci nevyužívají plně jejich schopnosti a kvalifikaci. Tento jev nazýváme neúplnou zaměstnaností. Velmi často jde o zkrácenou pracovní dobu, nebo sdílení pracovního místa.

Může být někdy chápána i jako vnucení horších pracovních podmínek zaměstnanci ze strany zaměstnavatele, protože pro zaměstnavatele zkrácená doba a sdílení pracovního místa znamenají určitou úsporu mzdových nákladů a větší flexibilitu, když jde o organizační změny.

Plná zaměstnanost

Je to taková úroveň zaměstnanosti, která odpovídá stavu ekonomiky na úrovni potencionálního produktu, k čemu dochází tehdy, kdy nastane rovnováha na dílčích trzích práce. Znamená to, že poptávané množství práce se rovná nabízenému při dané nominální mzdové sazbě.

Plná nezaměstnanost nastane tehdy, když všichni lidé, kteří si přejí a jsou schopni pracovat za dané reálné mzdové sazby, pracují. Takže je veškerá nezaměstnanost dobrovolná.

Přirozená míra nezaměstnanosti

Přirozená míra nezaměstnanosti, je vlastně normální míra nezaměstnanosti, není nutně optimální, ale spíše nejnižší udržitelná míra, které může země dosáhnout, aniž riskuje nárůst inflace.

Závisí na řadě okolností, jako jsou:

- demografický vývoj – souvisí s demografickou strukturou ekonomicky aktivního obyvatelstva, hlavně vyšší podíl mládeže, ale také ženy a příslušníci menšin, všechny tyto skupiny mají větší tendenci k nezaměstnanosti;
- strukturální změny – ekonomika se velmi rychle mění, ale pracovníci reagují na tyto změny velmi mnohem pomaleji, tady narůstá podíl strukturální nezaměstnanosti;
- vládní politika – vyšší sociální jistoty, vysoké podpory v nezaměstnanosti, ztráta motivace nezaměstnaných hledat si pracovní místo, menší zájem o hůře placenou práci.

3.2.5 Nezaměstnanost ve vývoji ekonomického myšlení

Klasické paradigma

Ve snaze přiblížit se potřebám moderního a svobodného tržního hospodářství vzniká v druhé polovině 18. století samostatná vědecká disciplína – politická ekonomie. Podle klasicizmu se hospodářství řídí přirozenými zákony nezávislými na vůli, či rozhodování lidí. Tyto zákony je potřeba zkoumat a analyzovat, není možné je však měnit. Z toho vyplývá liberální postoj klasiků v oblasti hospodářské politiky a zdrženlivosti v oblasti státních zásahů.

Zkoumali především velké společenské třídy, jakými byli kapitalisté, dělníci a pozemkový vlastníci.

Velikost zaměstnanosti je funkcí akumulace kapitálu. Jedná se o prostředky, které musí kapitalista vyčlenit na výplaty. Klasici toto nazývají mzdovým fondem, prostřednictvím kterého umožňuje zaměstnávat práci. Poptávka po práci se zvyšuje s růstem národního bohatství.

Nezaměstnanost v teoriích „podspotřeby“

Tato teorie vychází z obav některých ekonomů, že akumulace kapitálu vyvolá permanentní tendenci k nedostatečné poptávce – v porovnání s nabídkou. Obávali se totiž toho, že dnešní důchody nebudou pro nákup zítřejšího produktu dostatečné. Přebytek nabídky zboží vede k omezování výroby a v konečném důsledku k nezaměstnanosti.

Varovali před podílem zisků na vytvořeném produktu a snižováním rent. Domnívali se, že renty zachrání ekonomiku před nadvýrobou. Tyto obavy nebyly oprávněné – braly v úvahu pouze jeden účinek investic, zcela opomíjely ten druhý – důchodotvorný. Investice zároveň zvyšují dnešní důchody.

Richardova nezaměstnanost

D. Ricardo – nepatřil k teoretikům „podspotřeby“, přesto hovoří o možnosti vyřazení některých pracovníků z práce, jehož příčinou by mohlo být zavádění strojů do výroby.[2]

3.3 Důsledky nezaměstnanosti

V současnosti patří problematika nezaměstnanosti k nejvíce diskutovaným celospolečenským tématům, je ústředním problémem moderních společností. Když je vysoká dochází k plýtvání zdroji a důchody lidí jsou nízké, tyto ekonomické obtíže mají samozřejmě i vliv na každodenní život člověka, jeho emoce a vztahy v rodině.

3.3.1 Ekonomický dopad

Vysoká nezaměstnanost je projevem mrhání zdroji, protože během depresí nevyrábí ekonomika tolik, kolik je schopná, je pod úrovní potencionálu. Takto fungující ekonomika je velmi neefektivní. Lidé mají malé důchody, z nízkých důchodů vyplývá nízká spotřeba a také nízké úspory, ty snižují úroveň produktu země, který vyvolá ztráty jak v sektoru domácností, tak na straně firem. Firmy vykazují nižší zisky, což se rovná odvodu nižších daní, stát se tímto připravuje o zdroj příjmů a na druhé straně mu rostou výdaje na sociální politiku.

Ztráty, ke kterým dochází v obdobích vysoké nezaměstnanosti, jsou největším mrháním zdroji v současné ekonomice.

Okunův zákon uvádí, že pokles HDP o dvě procenta potencionálního produktu, znamená nárůst nezaměstnanosti průměrně o jeden procentní bod.[4]

3.3.2 Sociální dopad

Ať už jsou ekonomické ztráty způsobené nezaměstnaností jakkoli vysoké, nelze odpovídajícím způsobem vyjádřit její dopad na lidské, sociální a psychologické škody, které přináší období dlouhodobé nezaměstnanosti.[4]

Nezaměstnanost vede ke zhoršování fyzického i psychického zdraví, které se projevuje zejména větší četností srdečních onemocnění, alkoholismu, drogové závislosti, agresivity, prostitucí, depresi a bohužel v mnoha případech končí sebevraždou. Nedobrovolná nezaměstnanost je pro mnoho lidí vysoce traumatizující událostí.

Ztráta zaměstnání neznamená jen ztrátu statusu spojeného obecně s faktem „mít zaměstnání“, znamená také přijmout nový status, status podřadný – status nezaměstnaného. To, v čem nezaměstnaným brání finanční tíseň, není jen uspokojování kulturně definovaných potřeb určitou úrovní spotřeby zboží, ale také potvrzení vlastní pozice tváří v tvář konzumní společnosti, v které je přímo morální povinností udržování určité úrovně spotřeby a určitého životního standardu. Ten, kdo nemá zájem dosáhnout této úrovně, je

považován za toho, kdo preferuje zahálku před úsilím. V každém případě konzum poskytuje lidem možnost vyjádřit svoji osobní identitu, vytvářet a potvrzovat sociální vztahy. Nezaměstnanost tuto možnost blokuje. [3]

3.4 Nezaměstnanost a inflace

Termínem inflace označujeme situaci, kdy roste cenová hladina a zároveň klesá kupní síla peněz. Inflace vede k znehodnocení reálné hodnoty peněz v čase, tedy klesá množství statků a služeb, které si můžeme za dané peníze koupit. Inflace úzce souvisí i s nezaměstnaností, protože pokud se na trhu vyskytuje přirozená míra nezaměstnanosti, úroveň inflace je nulová. Nulová inflace způsobuje stabilní cenovou hladinu.

Jestliže roste agregátní poptávka a roste i zaměstnanost, potom je zvýšená zaměstnanost spojena s růstem cenové hladiny, inflací. Vyšší nezaměstnanost při poklesu agregátní poptávky vede k poklesu cenové hladiny, deflaci. [5]

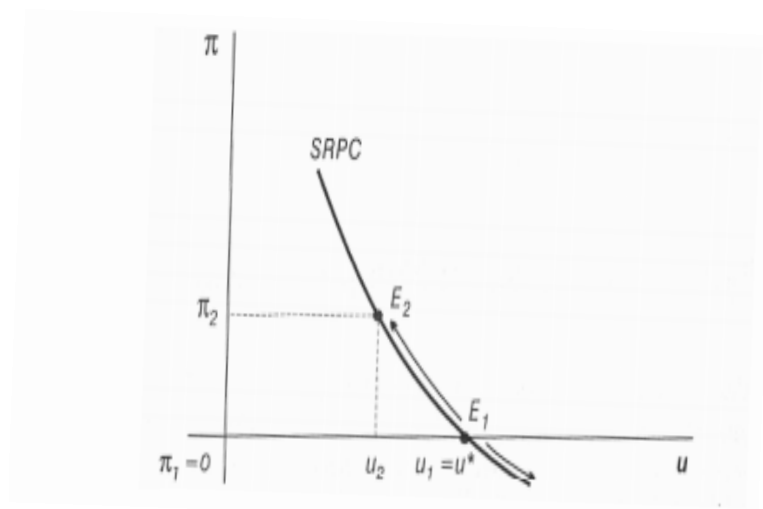
Obr. č. 5 Krátkodobá Philipsova křivka

u ...míra nezaměstnanosti

π ...míra inflace

E_1 ...přirozená míra nezaměstnanosti, stabilní cenová hladina

E_2 ...vyšší míra nezaměstnanosti, vyšší míra inflace



Zdroj: [5]

3.5 Politika nezaměstnanosti

Vytváření pracovních míst a nezaměstnanost jsou ožehavým problémem pro vládu. Lidé si myslí, že vláda dokáže nezaměstnanost snížit. Politici tomu také věří a fakticky se o to snaží. Tato snaha zabránit růstu nezaměstnanosti často vede vládu k tomu, aby pomocí vládních výdajů vytvářela pracovní místa, nebo je aspoň chránila, v soukromém sektoru. Toto řešení je však krátkozraké, protože z dlouhodobého hlediska toto jednání vede k zpomalení hospodářského růstu. [1]

Úlohou a cílem státní politiky zaměstnanosti je dosáhnout rovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci, produktivní využití zdrojů pracovních sil. Tato politika také řeší práva občanů na zaměstnání.

S ohledem na provádění politiky zaměstnanosti je rozlišena aktivní a pasivní politika zaměstnanosti.

Základní právní předpisy týkající se zaměstnanosti v ČR:

- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Vyhláška MPSV č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Vyhláška MPSV č. 519/2004 Sb., o rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání a o rekvalifikaci zaměstnanců
- Nařízení vlády č. 515/2004 Sb., o hmotné podpoře na vytváření pracovních míst a hmotné podpoře rekvalifikace nebo školení zaměstnanců v rámci investičních pobídek

Základní právní předpisy týkající se zaměstnanosti na Slovensku:

- Zákon č.5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti;
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č.31/2004 Z.z.;
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č.44/2004

3.5.1 Orgány státní správy v oblasti politiky zaměstnanosti

Státní politiku zaměstnanosti v České republice vykonávají Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a úřady práce, na Slovensku je to Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny, Ústredie práce sociálních věcí a rodiny a příslušné úřady práce.

Úřady práce (ÚP) jsou územním orgánem státní správy, mají právní subjektivitu, jejímž nadřazeným orgánem je MPSV – přesněji Sekce politiky zaměstnanosti na trhu práce.

Hlavní funkce ÚP:

- informují občany o možnostech získání zaměstnání, odborné přípravy a rekvalifikace, informují zaměstnavatele o volných zdrojích pracovních sil;
- zprostředkovávají vhodné zaměstnání uchazečům a zájemcům o zaměstnání;
- sledují a hodnotí stav na trhu práce, zpracovávají koncepci vývoje zaměstnanosti ve svém územním obvodu, přijímají opatření k ovlivnění nabídky a poptávky;
- vedou evidenci uchazečů o zaměstnání, evidenci volných pracovních míst, evidenci pracovních povolení vydaných cizincům nebo osobám bez státní příslušnosti;
- rozhodují o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání, o přiznání, odejmutí, zastavení nebo vrácení hmotného zabezpečení;
- organizují, zabezpečují a usměrňují rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání;
- hmotně podporují vytváření nových pracovních míst; podporují vytváření a provoz chráněných pracovních míst a chráněných pracovních dílen pro občany se zdravotním postižením;
- vydávají a odnímají povolení k zaměstnávání osobám, které nejsou státními občany České republiky a občany Evropské unie ani jejich rodinnými příslušníky;

- spolupracují s institucemi ovlivňujícími trh práce se zaměstnavateli při přijetí uchazečů do zaměstnání, při umísťování uvolněných zaměstnanců v důsledku strukturálních změn, při organizačních a racionalizačních opatřeních, dále spolupracují s orgány sociálního zabezpečení, státní zdravotní správou a ostatními orgány státní správy;
- kontrolují dodržování závazných právních předpisů včetně mzdových předpisů, ukládají pokuty při zjištění jejich porušení, vyřizují stížnosti občanů;
- hospodaří s finančními prostředky určenými na zabezpečení státní politiky zaměstnanosti a provoz úřadů práce.[14]

3.5.2. Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika je zaměřena zejména na tlumení dopadů nezaměstnanosti na obyvatelstvo v podobě podpor v nezaměstnanosti. Podpora v nezaměstnanosti je finanční výpomoc pro ty, jež práci nemají, ale aktivně ji hledají nebo se zúčastňují rekvalifikačních kurzů.[8]

Tato politika nic neřeší, pouze poskytuje pomoc při ztrátě zaměstnání.

3.5.3 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti podporuje a zřizuje nové pracovní místa poskytováním příspěvků zaměstnavatelům při zaměstnávání uchazečů o zaměstnání, i uchazečům samotným.

Zahrnuje výdaje MPSV ČR především na:

- Rekvalifikace
- Investiční pobídky
- Veřejně prospěšné práce

- Společensky účelná pracovní místa
- Příspěvek na zapracování
- Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program [14]

Dále sem patří výdaje na rozvoj infrastruktury trhu práce, zlepšení mobility pracovních sil, výdaje související s administrativou politiky zaměstnanosti, poradenství a programy k řešení zaměstnanosti. [2]

4. NEZAMĚŠTNANOST NA SLOVENSKU A SROVNÁNÍ S ČR

Po roce 1989 na území České a Slovenské republiky dochází k podstatným změnám, do této doby tady fungovala centrálně plánovaná ekonomika, která uměle vytvářela a udržovala pracovní místa, nezaměstnanost tak byla uměle udržována na nulové úrovni. Výrazně se změnily vlastnické vztahy, zvýšili se rozdíly mezi lidmi a společenskými skupinami, tyto změny způsobil přechod na tržní ekonomiku, s jejím příchodem dochází k řadě změn i na trhu práce, kde se střetává poptávka s nabídkou po práci a projevem nerovnováhy na tomto trhu je nezaměstnanost.

4.1 Míra ekonomické aktivity

Proto, abychom se vyhnuli nesprávnému pochopení celého pojmu, uvedeme si na začátku kapitoly definice, které vymezují význam jednotlivých ukazatelů.

Míra zaměstnanosti udává podíl počtu zaměstnaných na celkovém počtu všech osob starších 15 let. [12]

Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl pracovní síly (zaměstnaných a nezaměstnaných) na počtu všech osob starších 15ti let. [12]

Míra ekonomické aktivity na Slovensku

Tab. č. 1 Vývoj ekonomické aktivity (v procentech) na Slovensku v letech 1993 - 2008

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Celkem	62,1	60,3	59,5	58,0	57,1	57,3	56,4	56,5	56,8	55,7	54,2	52,3	51,8	52,2	52,0	52,7
Muži	70,5	69,1	68,7	67,2	66,2	66,1	65,4	65,7	66,5	65,5	64,1	61,3	61,1	62,3	61,9	62,9
Ženy	54,4	52,2	51,0	49,5	48,8	49,2	48,0	48,0	48,0	46,7	45,0	44,0	43,3	42,9	42,8	43,2

Zdroj: [13]

Na základě této tabulky vidíme, že míra ekonomické aktivity na Slovensku se od roku 1993 neustále snižuje, jak u mužů, tak u žen.

V roce 1993 tvořili ekonomicky aktivní obyvatelé 62,1 % z celkového obyvatelstva, ale v roce 2008 je to pouhých 52,7 %. Pokles je až o 9,4 %. Dále můžeme sledovat, že více ekonomicky aktivní jsou muži, v roce 1993 byl tento rozdíl 16,1 % a v roce 2008 se ještě prohloubil na 19,7 %.

Tento jev je způsoben také stárnutím populace.

Míra ekonomické aktivity v ČR

Tab. č. 2 Vývoj ekonomické aktivity (v %) v ČR v letech 1993 - 2008

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Celkem	61,4	61,6	61,5	61,2	61,1	61,0	61,0	60,4	60,0	59,8	59,4	59,2	59,4	59,3	58,8	58,5

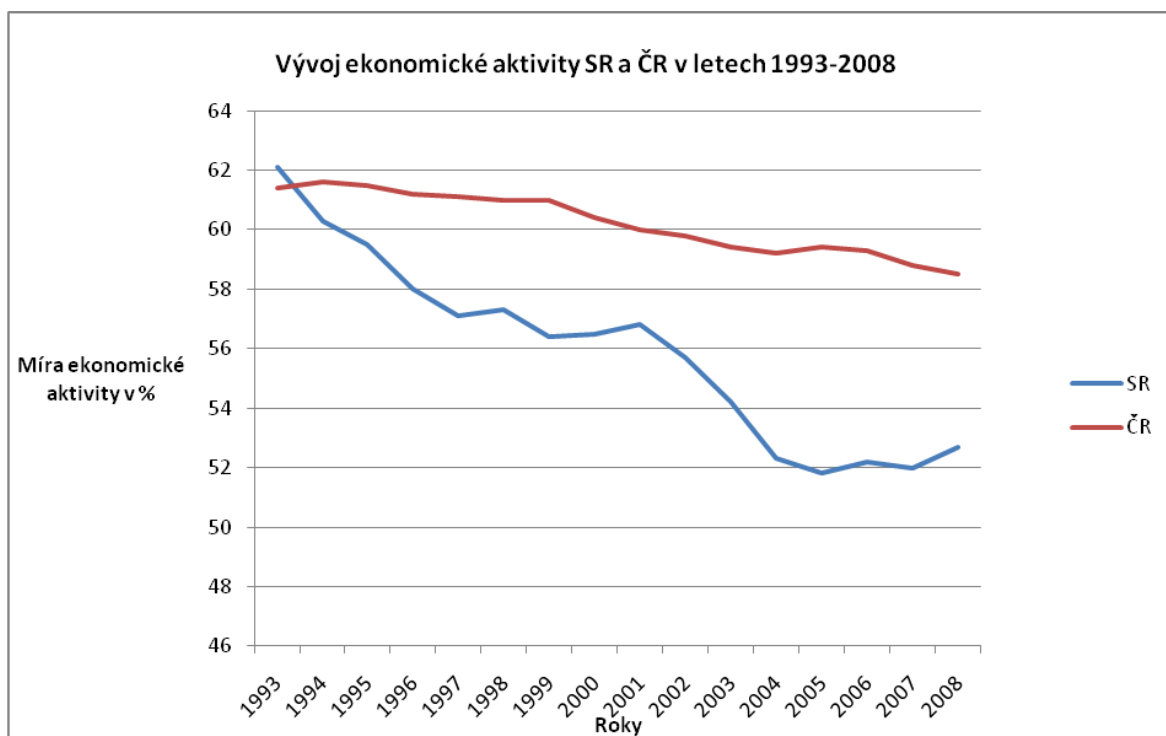
Zdroj: [16]

V tabulce vidíme, že i v České republice se míra ekonomické aktivity pozvolna snižuje. Rozdíl mezi roky 1993, kdy byla míra ekonomické aktivity 61,4 %, a rokem 2008, kdy dosahovala 58,5 %, je 2,9 %. Trend vývoje ekonomické aktivity v ČR má klesající charakter stejně jako tomu je i na Slovensku, pokles má však mírnější tendenci.

Srovnání vývoje ekonomické aktivity SR a ČR v letech 1993 - 2008

Z předchozích informací můžeme sledovat, že míra ekonomické aktivity se na Slovensku snižovala rychleji než v ČR. Pro lepší pochopení si tento vývoj zobrazíme graficky.

Graf č. 1 Vývoj ekonomické aktivity v SR a ČR v letech 1993 - 2008



Zdroj:[13, 16]

Graf názorně ukazuje vývoj ekonomické aktivity v obou zemích, kde na konci roku 2008 rozdíl mezi ČR a SR dosáhl 5,8 %.

4.2 Míra nezaměstnanosti na Slovensku v letech 1989 - 2009

4.2.1 Míra nezaměstnanosti SR po roce 1989

Rok 1989 přinesl obrovské změny, co se týče politiky, hospodářství, ekonomiky, vlastnických i společenských vztahů a to nejen na území Slovenska ale i České republiky. V době komunistického režimu se obě ekonomiky vyznačovaly vysokou přezaměstnaností, jelikož každý musel pracovat (resp. chodit do práce), protože centrálně plánovaná ekonomika nezohledňovala potřeby zaměstnavatelů na počet pracovníků, lidský kapitál nebyl dostatečně využíván, což vedlo k velmi nízké produktivitě práce a hospodářství bylo neefektivní. Proto nezaměstnanost v té době vykazovala nulové hodnoty.

Tyto zásadní změny ve fungování ekonomiky se projevily i na růstu nezaměstnanosti. Kdy můžeme sledovat, že roky následující bezprostředně po roku 1989 jsou ještě ovlivněny bývalým režimem, protože vykazovaná nezaměstnanost dosahuje velmi nízkého procenta. V roce 1990 ČSFR dosahovala nezaměstnanost hodnoty 0,1 %, kdy převládala přezaměstnanost zejména ve velkých státních podnicích.

Mezi vývojem nezaměstnanosti na Slovensku a v ČR byly velké rozdíly. Nezaměstnanost v ČR byla nad očekávání nízká v porovnání nejen se Slovenskem, ale i s ostatními postkomunistickými zeměmi. V roce 1991 dosahovala míra nezaměstnanosti v ČR 4,13 % a na Slovensku 11,82 %. Hlavní příčinou tohoto rozdílu byla lepší odvětvová struktura v ČR a lepší připravenost krajiny na změny, které sebou přinesla transformace centralizovaného hospodářství na tržní hospodářství. Vysoká nezaměstnanost na Slovensku byla způsobena především rozpadem trhů RVHP, kam se soustředila převážná produkce země, silnou nepružností a velmi nízkou mobilitou pracovní síly.

4.2.2 Nezaměstnanost v letech 1993 - 1996

Rok 1993 je prvním rokem samostatné Slovenské republiky, míra nezaměstnanosti dosáhla 14,4 %, což představuje 4 % nárůst oproti roku 1992. Nezaměstnaných bylo v tomto roce 368 095, což je o 10 310 více než v předchozím roce.[17]

Vývoj nezaměstnanosti byl značně rozdílný z hlediska odvětvové struktury i časového hlediska. Počet pracovníků v průmyslu v porovnání s rokem 1992 klesl o 11 %, ve stavebnictví až o 17 %, naopak nárůst byl zaznamenán v oblasti obchodu a to o 21 %.

Charakteristické jsou výrazné regionální rozdíly, kde k nejmenší míře nezaměstnanosti dochází ve větších městech, především v Bratislavě a naopak vysokou míru nezaměstnanosti vykazují některé okresy jižního a východního Slovenska, kde míra nezaměstnanosti dosahuje až do 20 %.

Zvláště nepříznivý byl vývoj nezaměstnanosti u mladých lidí a v délce trvání nezaměstnanosti.

Na konci prosince 1994 byla míra nezaměstnanosti 14,8 %, což představuje meziroční nárůst o 0,4 %. Pozitivně lze hodnotit zvýšení ekonomické aktivity země, které se odrazilo na růstu HDP. Výrazně se snížil počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo, ze 48 uchazečů v roce 1993 na 28 v roce 1994. A však nezaměstnaných bylo na Slovensku v tomto roce 371 481, o 3 386 více jako v roce 1993.

Vývoj nezaměstnanosti v oblasti průmyslu, stavebnictví a obchodu, kopíruje předešlý rok 1993, také se udržuje výrazné regionální rozdíly. Nepříznivě narostl podíl mládeže na celkovém počtu nezaměstnaných z 13,4 % z roku 1993 na 14,5 %.

Míra nezaměstnanosti dosáhla k 31. 12. 1995 13,1 %, meziročně to představuje pokles o 1,7 %. Také se snížil počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo z 28 – prosinec 1993, na 22. Počet nezaměstnaných je 333 291, tady můžeme vidět pokles o 38 190. Na tento pozitivní vývoj má vliv hospodářský růst země ale také lepší činnost úřadů práce při zprostředkovávání pracovních příležitostí a zrušení mzdové regulace. Zároveň nerovnoměrný vztah mezi tempem růstu ekonomiky a vývojem nezaměstnanosti poukazuje na vysoký podíl skryté nezaměstnanosti.

Od roku 1995 využijeme dat ze slovenského SÚ, kde je pro sběr dat využito metodiky VŠPS.¹ Dle této metodiky byla míra nezaměstnanosti v roce 1995 12,8 %.

Míra nezaměstnanosti v roce 1996 poklesla oproti roku 1995 z 12,8 % na 11,1 %, mírně se snížil stav volných pracovních míst na 14 118, což představuje o 1 355 volných pracovních míst méně, než tomu bylo v roce 1995.

4.2.3 Nezaměstnanost v roce 1997 - 2004

Míra nezaměstnanosti pro rok 1997 dosáhla 11,8 %, co představuje mírný nárůst o 0,7 % oproti roku 1996, počet evidovaných nezaměstnaných byl 347 753, tj. o 18 004 víc jako předchozí rok, počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo 18. I přes

¹ Výběrové zjišťování (šetření) pracovních sil v domácnostech je standardní mezinárodní porovnatelná metoda na monitorování situace na trhu práce, kterou realizuje Štatistický úrad Slovenskej i České republiky od roku 1993. Koncepce a metodika zjišťování vychází z definicí a doporučení Mezinárodní organizace práce a Eurostatu a je plně harmonizována s nařízeními ES. [15]

relativně vysoký hospodářský růst roste i nezaměstnanost. Mohlo to být způsobeno i nedostačeným pokrokem co se týče restrukturalizace podnikové sféry.

Vývoj na Slovensku v roce 1998 byl ovlivněn několika negativními faktory, mezi které patří zpomalení růstu HDP, vnější i vnitřní nerovnováha, která se projevila i na trhu práce. Výrazně poklesl počet volných pracovních míst, kdy v roce 1997 bylo 19 318 volných pracovních míst a v tomto roku jich počet klesl na 11 106, co je v porovnání až o 8 212 méně. Výrazně pokles i počet zaměstnanců v průmyslu i zemědělství. Míra nezaměstnanosti byla 12,5 %. Pracovní úřady evidují největší počet nezaměstnaných v Prešovském kraji – 82 589, nejnižší evidovaná nezaměstnanost je v Bratislavě, kde je evidováno 17 785 nezaměstnaných.

V roce 1999 se snižuje poptávka po pracovní síle, což se výrazně projevilo na růstu nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti stoupla oproti předešlému roku o 3,7 % na 16,2 %. Počet volných pracovních míst klesl téměř o polovinu v porovnání s rokem 1998 na 5 709. Výrazně narostl počet evidovaných nezaměstnaných a to až na 535 211, počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo 94.

Na tuto nepříznivou situaci reaguje vláda (SDK²-Mikuláš Dzurinda) v roce 2000 přijetím novely zákona o zaměstnanosti, kde jsou zpřísněny podmínky evidence nezaměstnaných – omezení práce načerno, ale také úpravou systému pojištění v nezaměstnanosti a vyplácení dávek v nezaměstnanosti, aby nezaměstnaní získali motivaci pracovat. Zavedly se i veřejně-prospěšné práce pro dlouhodobě nezaměstnané, toto opatření ale snížení míry nezaměstnanosti nepřineslo. Jako pozitivum lze brát, že si takto nezaměstnaní opět osvojili ztracené pracovní návyky. Míra nezaměstnanosti dosáhla 18,6 %, počet volných pracovních míst byl 6 026.

V roce 2001, i přes zvýšení výkonnosti ekonomiky, dosahuje míra nezaměstnanosti 19,2 %. Počet volných pracovních míst vzrostl o 4 060 na 10 086, ani tato situace se neprojevila na snižování nezaměstnanosti. Úřady práce evidují 533 652 nezaměstnaných. Prostřednictvím aktivní politiky se formují programy pro zaměstnávání mladých občanů, programy na získání odborné praxe.

² SDK – Slovenská demokratická koalícia

Od roku 1998 hospodářský růst zaznamenal v roce 2002 nejvyšší přírůstek, to se na snížení nezaměstnanosti projevilo velmi málo. Míra nezaměstnanosti poklesla o 0,7 % na 18,5 %, počet nezaměstnaných je 504 077, počet volných pracovních míst 17 238.

Situace na Slovensku v roce 2003 přináší další změny na trhu práce, jedná se především o novelu zákona o zaměstnanosti, kdy se zpřísnují podmínky evidence uchazečů o zaměstnání, a to tak, že nezaměstnaní mají povinnost hlásit se na úřadech každých 14 dní. Účinek novely se projevil téměř okamžitě, to vypovídalo o tom, v jaké míře na Slovensku existovala práce načerno. Dalšími pozitivními změnami bylo využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, jakými jsou například rekvalifikace. Všechny tyto vlivy způsobily, že míra nezaměstnanosti klesla na 17,4 %, co je meziroční pokles o 1,1 %. Počet evidovaných nezaměstnaných se snížil na 452 224, tj. o 51 853 nezaměstnaných méně jako v předchozím roce.

Po dvou letech, v roce 2004, kdy míra nezaměstnanosti měla mírně klesající trend, se opět míra nezaměstnanosti zvýšila a dosáhla 18,1 %, počet pracovních míst klesl na 11 403, na úřadech práce bylo evidováno 383 155 osob.

Tímto rokem se Slovensko stává spolu s dalšími zeměmi členem EU, to se projevilo na mobilitě pracovní síly. Následný pozitivní vývoj možno přisoudit také přílivu zahraničních investorů, pro výhodnou pozici Slovenska – nachází se ve středě Evropy, a také kvůli relativně nízkým nákladům na pracovní sílu.

4.2.4 Nezaměstnanost v roce 2005 - 2010

V roce 2005, nejspíše vlivem reform, které prosadila vláda M. Dzurindy, které se začínají odrážet i na trhu práce, ale i díky dynamickému růstu ekonomiky, klesla nezaměstnanost na 16,2 %, tedy až o 1,9 %. Také vzrostl počet volných pracovních míst na 14 006 a opět klesl počet evidovaných nezaměstnaných, a to na 333 834 osob.

Pozitivní je i vývoj v následujícím roce 2006, počet nezaměstnaných je 273 437, v porovnání s rokem 2005 je tento rozdíl v počtu 60 397 osob. Míra nezaměstnanosti je 11,0 %, to je o 2,3 % méně jako v roce předešlém. Na trhu se vytvořilo 17 710 volných pracovních míst.

Klesající trend vývoje nezaměstnanosti pokračuje i v roce 2007, míra nezaměstnanosti je 11,0 %, vytvořilo se 21 908 volných pracovních míst a na úřadech práce je evidováno 239 939 nezaměstnaných. V tomto roce – 21. prosince, Slovensko společně s Českou republikou a dalšími státy (Maďarsko, Slovinsko, Polsko, Lotyšsko, Estonsko, Litva a Malta) vstupuje do Shengenského prostoru, jehož hlavním cílem je volný pohyb osob, zboží a kapitálu, což má nemalý vliv i na vývoj nezaměstnanosti

Rok 2008 dosahuje rekordně nejlepších výsledků, co se týče nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti se dostává pod dvoucifernou hranici a je tak nejnižší od vzniku samostatného Slovenska. Dosahuje poloviny hodnot roku 2001, míra nezaměstnanosti je 9,6 %, existuje 24 798 volných pracovních míst.

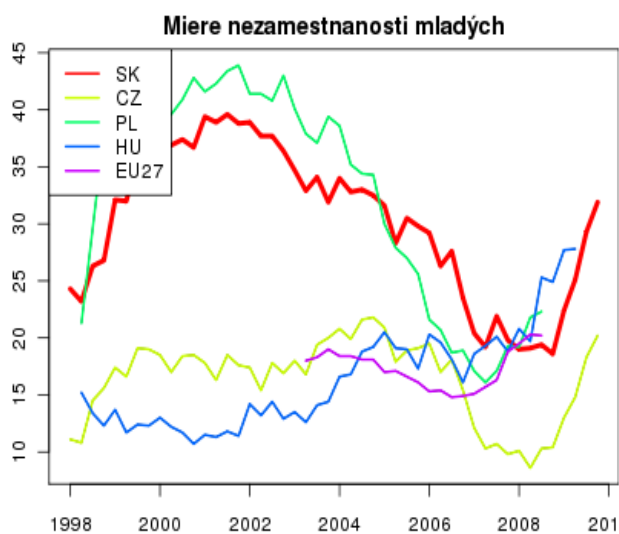
V průběhu roku 2009, i vlivem hospodářské krize, která zasáhla celý svět, se ekonomický vývoj na Slovensku zpomaluje, míra nezaměstnanosti už v prvním kvartálu dosahuje 10,5 %, celková míra nezaměstnanosti pro rok 2009 je 12,1 %, je to nárůst o 2,5 %. Takový rapidní nárůst je vidět i na počtu nezaměstnaných, kdy podle VŠPS byl počet nezaměstnaných 324,2 tis. osob, to je oproti předešlému roku o 66,7 tis. osob více.

Nemění se ani vývoj v roce 2010, situace ještě hůře projevuje na vývoji nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti dosáhla 14,4 %. Rozdíl oproti roku 2008, kdy ekonomika prokazovala nejnižší nezaměstnanost, je 4,9 %.

V průběhu vývoje nezaměstnanosti se ukázaly největší problémy se zaměstnáváním mladých lidí ve věku 15 – 24 let, a dlouhodobě nezaměstnanými.

Ve třetím čtvrtletí roku 2010, se Slovensko, co se týče míry nezaměstnanosti mladých lidí, umístilo v řebříčku krajin EU na 4. místě. Míra nezaměstnanosti mladých na SR dosáhla 34,3 %, v ČR 18,4 %, rozdíl mezi těmito dvěma krajinami činí téměř 16 %.

Obr. č. 6 Míra nezaměstnanosti mladých lidí



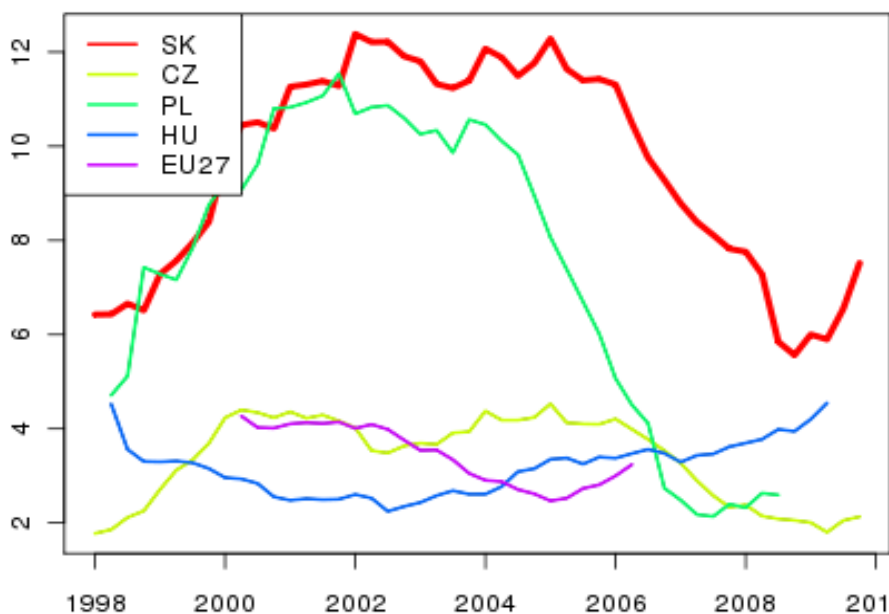
Zdroj: [21]

Obr. č. 7 Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve 3. Čtvrtletí 2010 – řebříček

poradie	kód	Región	hodnota
1.	MK	Macedónsko	51,90
2.	ES	Španielsko	40,70
3.	LT	Litva	35,50
4.	SK	Slovenská republika	34,30
5.	GR	Grécko	32,50
6.	LV	Lotyšsko	32,40
7.	HR	Chorvátsko	29,60
8.	EE	Estónsko	28,00
9.	IE	Írsko	27,70
10.	HU	Maďarsko	26,70
11.	IT	Taliansko	24,70
12.	PL	Poľsko	23,40
13.	PT	Portugalsko	23,40
14.	RO	Rumunsko	22,90
15.	FR	Francúzsko	22,50
16.	BE	Belgicko	22,50
17.	BG	Bulharsko	21,40
18.	SE	Švédsko	20,90
19.	UK	Spojené kráľovstvo	20,10
20.	TR	Turecko	19,20
21.	CZ	Česká republika	18,40
22.	DK	Dánsko	14,80
23.	FI	Fínsko	14,20
24.	SI	Slovinsko	13,00
25.	CY	Cyprus	13,00
26.	LU	Luxemburg	12,50
27.	IS	Island	11,20
28.	DE	Nemecko	10,20
29.	MT	Malta	10,00
30.	AT	Rakúsko	9,60
31.	CH	Švajčiarsko	8,70
32.	NL	Holandsko	8,30
33.	NO	Nórsko	7,80

Zdroj: [21]

Obr. č. 8 Dlouhodobá nezaměstnanost na Slovensku v letech 1998 - 2009



Zdroj: [24]

Dlouhodobá nezaměstnanost je velkým problémem na Slovensku už několik let, v roce 2009 dosáhla míra dlouhodobé nezaměstnanosti 6,49 % a je tak na prvním místě mezi státy Evropy.

4.3 Srovnání vývoje nezaměstnanosti s ČR

V této kapitole si prostřednictvím grafů a tabulek srovnáme průběh nezaměstnanosti Slovenska a České republiky.

V následující tabulce jsou v prvním sloupci uvedeny jednotlivé roky, a to do roku 1993, ke kterému se datuje vznik samostatné SR i ČR, až po rok 2010. Druhý sloupec udává míru nezaměstnanosti na Slovensku v %, třetí míru nezaměstnanosti v ČR taktéž v procentuálním vyjádření. Ve čtvrtém sloupci můžeme sledovat rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti na Slovensku a mírou nezaměstnanosti v České republice, resp. o kolik procent je míra nezaměstnanosti na Slovensku větší než míra nezaměstnanosti v ČR.

Tab. č. 3 Míra nezaměstnanosti dle metodiky VŠPS na SR a v ČR v letech 1993 - 2010

Rok	SR	ČR	Rozdíl
1993	14,4	4,3	10,1
1994	14,8	4,3	10,5
1995	13,1	4,0	9,1
1996	11,3	3,9	7,4
1997	11,8	4,8	7,0
1998	12,5	6,5	6,0
1999	16,2	8,7	7,5
2000	18,6	8,8	9,8
2001	19,2	8,1	11,1
2002	18,5	7,3	11,2
2003	17,4	7,8	9,6
2004	18,1	8,3	9,8
2005	16,2	7,9	8,3
2006	13,3	7,1	6,2
2007	11,0	5,3	5,7
2008	9,6	4,4	5,2
2009	12,1	6,7	5,4
2010	14,6	6,9 ³	-

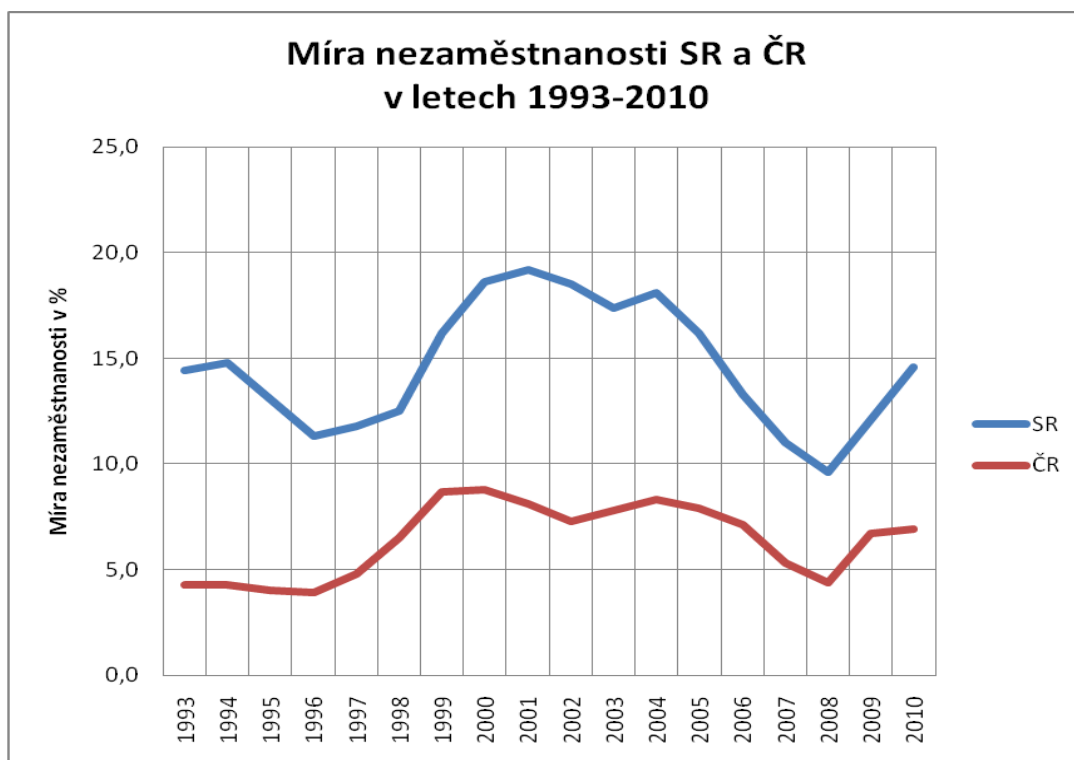
Zdroj: [16, 22]

Z uvedené tabulky můžeme sledovat, že míra nezaměstnanosti na Slovensku se, výjma rok 2008, kdy byla míra nezaměstnanosti 9,6 %, tedy těsně pod hranicí 10 %, pohybuje neustále nad dvoucifernou hranicí, v roce 2001 dosáhla svého maxima – 19,2 %. Na rozdíl od ČR, kdy se do roku 1997 míra nezaměstnanosti nedostala nad 5 % a během 18 let samostatné existence nepřekročila dvou ciferní hranici. Přičemž největší rozdíly mezi naměřenými hodnotami byly v letech 1993, 1994, 2001 a 2002, kdy rozdíl činil více než 10 %.

Tento vývoj si zachytíme prostřednictvím následujícího grafu, který srovnává údaje z předchozí tabulky.

³ Údaj je za IV. čtvrtletí roku 2010

Graf č. 2 Míra nezaměstnanosti SR a ČR v letech 1993 - 2010



Zdroj: [16, 22]

4.4 Analýza metodiky MPSVR SR a SÚ SR

Pro sledování nezaměstnanosti se používá dvou metodik, první je metodika MPSVR SR, kdy se jedná o tzv. míru evidované nezaměstnanosti, to znamená, že jako nezaměstnané uvažujeme pouze ty, kteří se ucházejí o práci a jsou evidováni na úřadech práce. Druhá metodika, kterou provádí Statistický úřad SR, je VŠPS, protože ne všichni nezaměstnaní se ucházejí o práci prostřednictvím úřadů práce. Tuto metodiku používá i Eurostat⁴ pro porovnání s ostatními zeměmi EU.

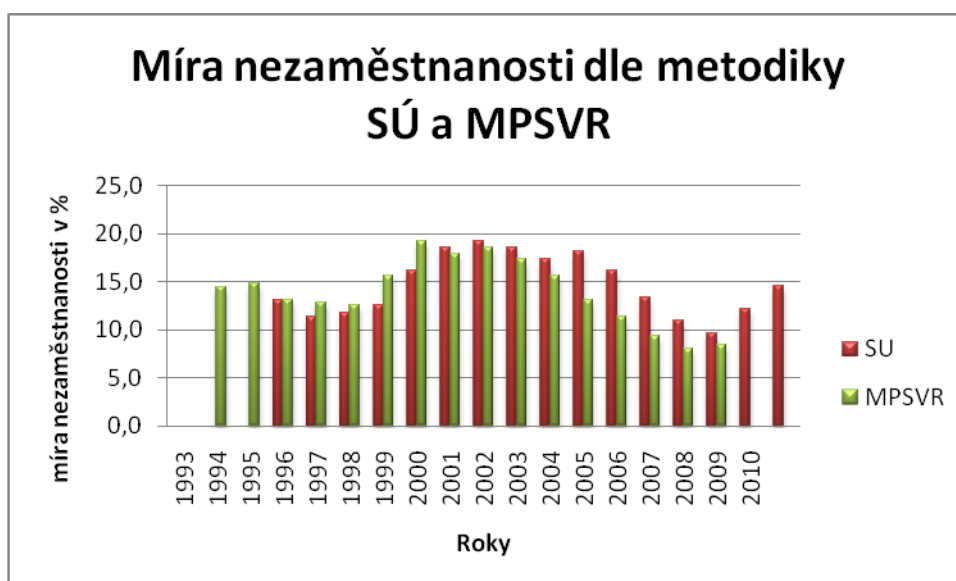
⁴ Eurostat - evropský statistický úřad, jehož úkolem je poskytovat EU přesná statistická data, na základě kterých může Unie provádět statistická srovnání mezi jednotlivými členskými státy i mezi regiony. Produkuje dva základní typy statistických údajů – makroekonomické a regionální. Makroekonomická data jsou klíčová pro fungování Evropské centrální banky, která dohlíží na fiskální a měnovou politiku. Regionální jsou nezbytná pro fungování regionální politiky EU, v rámci které EU podporuje prostřednictvím strukturálních fondů chudší regiony. [23]

Tab. č. 4 Míra nezaměstnanosti dle metodiky Statistického úřadu SR a MPSVR SR

Rok	SU	MPSVR
1993	n	14,4
1994	n	14,8
1995	13,1	13,1
1996	11,3	12,8
1997	11,8	12,5
1998	12,5	15,6
1999	16,2	19,2
2000	18,6	17,9
2001	19,2	18,6
2002	18,5	17,4
2003	17,4	15,6
2004	18,1	13,1
2005	16,2	11,4
2006	13,3	9,4
2007	11,0	8,0
2008	9,6	8,4
2009	12,1	n
2010	14,6	n

Zdroj: [22]

Graf č. 3 Míra nezaměstnanosti na Slovensku v letech 1993 - 2010, srovnání metodiky Ministerstva práce sociálních věcí a rodiny SR a Statistického úřadu SR.



Zdroj: [22]

Na výše uvedené tabulce, či grafu, můžeme sledovat, že údaje o míře nezaměstnanosti se mohou značně lišit. Proto je důležité, při porovnávání míry nezaměstnanosti určit stejnou metodiku sběru dat pro všechny porovnávané ekonomiky.

4.5 Slovensko a Evropská unie

Evropská unie (EU) vznikla v roce 1993 na základě smlouvy o Evropské unii (Maastrichtská smlouva), jako další krok integračního procesu Evropy, který se vyvíjel už od padesátých let. V současné době jí tvoří 27 (2007 – Rumunsko, Bulharsko) evropských států s 500 milióny obyvatel.

EU je politická a ekonomická unie, mezi její hlavní cíle patří:

- vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie;
- podpora růstu a rozvoje hospodářství;
- zlepšování životní úrovně a kvality životního prostředí.

K dosažení těchto cílů využívá nástrojů svobody vnitřního trhu, který se vyznačuje volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu, a prostřednictvím společné politiky v oblastech týkajících se hospodářství.

Hlavní instituce EU:

- Evropský parlament, který zastupuje občany EU a je jimi přímo volen;
- Rada Evropské unie, která zastupuje jednotlivé členské státy;
- Evropská komise, která usiluje o obranu zájmů Evropské unie jako celku;
- Soudní dvůr, který dohlíží na dodržování evropského práva;
- Účetní dvůr, který kontroluje financování činností Evropské unie. [18]

Politika EU:

- Společná obchodní politika
- Společná zemědělská politika
- Společná dopravní politika
- Měnová politika EU (platí pro 12 členských zemí). [19]

Od 1. května 2004 se dalšími členskými státy EU staly Kypr, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Maďarsko, Polsko, Slovinsko a také Česká republika a Slovensko. S tímto krokem je spojen volný pohyb osob a otevřeli se nové možnosti pracovních příležitostí.

Otevření pracovního trhu je spojeno také s globalizací ekonomiky, která je založena na svobodném pohybu zboží, kapitálu, služeb a pracovní síly, ke které pořád více přispívá neustále se rozvíjející moderní technologie, která umožňuje velkou mobilitu osob, přesuny výrobních celků, oběh zboží a výměnu informací.

Volný pohyb osob je jedna z významných svobod, garantovaná občanům Evropské unie. Znamená nejen možnost přemísťování v rámci EU, ale i možnost změny pobytu v jakémkoliv státě EU, s cílem výkonu pracovní činnosti nebo podnikání a formování rodiny. [20]

V období transformace bylo Slovensko vnímáno spíše jako zdroj ekonomických migrantů než jako cíl pracovní migrace. O této době však nastalo v této oblasti několik změn, za nejvýznamnější lze považovat vstup Slovenska do EU, s čím souvisí předpoklad volného pohybu osob, později i vstup do Schengenského prostoru.

Životní úroveň i výše mezd na Slovensku v porovnání s vyspělejšími zeměmi nebyly tak lákavé pro pracovní migranty. V roce 2009 tvořili pracovní migranti méně než 0,7 % pracujících v SR.

Od vzniku SR až po její vstup do EU představoval počet cizinců zhruba 5 tis. osob, v tomto počtu byli zahrnuti i občané ČR, kterých zaměstnávání se uskutečňovalo jen formou registrace, na základě smlouvy mezi Slovenskem a Českou republikou o vzájemném zaměstnávání, ale i občané členských států EU. V porovnání s tímto číslem

v cizině pracovalo 70-90 tis. občanů SR, jednalo se především o ČR, Maďarsko a Německo. Počet cizinců postupně výrazně rostl z 3 405 osob v roce 2004 na více než čtyřnásobek – 14 977 osob v roce 2008. V roce 2009 nastal mírný pokles cizinců z některých krajín především vlivem globální ekonomické krize a prudkého nárůstu nezaměstnanosti na Slovensku. I přesto v roce 2009 počet pracovních migrantů mírně vzrostl na 15 130. [25]

5. ZÁVĚR

Nezaměstnanost je jedním z největších problémů světových ekonomik. Přináší sebou celou řadu problémů nejen ekonomických ale i sociálních, které mají vliv na životy mnoha lidí, i fungování celých systémů ekonomik, proto je nutné nezaměstnanost neustále sledovat, analyzovat a přijímat opatření, jejímž cílem bude udržovat nezaměstnanost na co nejnižší hranici.

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat vývoj nezaměstnanosti na Slovensku a následně ji srovnat s vývojem v České republice. Pro lepší pochopení celé problematiky spjaté s pojmem nezaměstnanost je první část zaměřena zejména na teoretickou specifikaci nezaměstnanosti a trhu práce, poskytuje důležité informace k základním pojmům z této oblasti, čímž vytváří lepší prostor po pochopení praktické části.

Praktická část referuje o vývoji nezaměstnanosti na Slovensku a od roku 1993 zjištěné hodnoty porovnává s vývojem v České republice. Na základě analýz bylo zjištěno, že nezaměstnanost na Slovensku dosahuje mnohem vyšších hodnot. Nezaměstnanost na Slovensku v letech 1993-2001 má stoupající charakter, kdy svého maxima dosáhla v roce 2001 a to téměř 20 %. Následně pozvolna klesá, až v roce 2008 se dostává pod 10 %, co je nejmenší hodnota od vzniku samostatného Slovenska. V České republice nezaměstnanost začala růst po roce 1997 a vrcholu dosáhla v roce 2000 – téměř 9 %, přestože by se mohlo zdát, že ekonomiky států s tak společnou historií se budou vyvíjet stejně, tak zrovna nezaměstnanost tomu nenasvědčuje. Pokud jde o hodnoty naměřené míry nezaměstnanosti, kdy 10% míra nezaměstnanosti je pro Slovensko úspěchem, na druhé straně 9% míra nezaměstnanosti nepříznivým vývojem nezaměstnanosti v České republice.

Významným faktorem, který působí na trh práce nejen na Slovensku je také vstup země do Evropské unie, s nímž je spojen zvýšený podíl cizinců na pracovní síle, ale také větší pracovní příležitosti a mobilita pracovníků.

Ze zjištěných údajů lze soudit, že z dlouhodobého hlediska se trend vývoje na Slovensku bude přibližovat hodnotám v České republice, je to možné odvodit například ze sjednocování Evropy, na druhé straně je nutno poukázat i na vliv ekonomické krize na naše

země, kdy od roku 2009 opět nezaměstnanost začala stoupat. Tento vývoj je spjatý s globalizací a propojením ekonomik.

6. SEZNAM LITERATURY

- [1] HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2. přeprac. vyd. Praha: Beck, 2001. ISBN 80-7179-387-6
- [2] BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.
- [3] MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vydání Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3
- [4] SAMUELSON, P.A., NORDHAUS W.D. *Ekonomie*. 2. Vydání Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X
- [5] HELÍSEK, M. *Makroekonomie*. 2. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-25-1.
- [6] JÍROVÁ, H. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-635-9
- [7] BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8
- [8] PAVELKA, T. *Makroekonomie*. 3. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 80-86175-58-4
- [9] SOUKUP, A. *Učební texty z mikroekonomie*. 1.vyd. ČZU: PEF, 2006. ISBN 978-80-213-1400-9
- [10] *MPSV.CZ* [online]. 2005, 2007 [cit. 2011-02-28]. Rovnost při práci. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4446>>
- [11] *Consulting magazine* [online]. 2008 [cit. 2011-02-28]. Rizikové skupiny na trhu práce . Dostupné z WWW: <<http://www.consultation.sk/index.php?menu=cikk&id=524>>
- [12] *BusinessInfo.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-03-13]. Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzystatistiky/ekonomickostatistiky-slovník-t-z/1000431/39677/>>

- [13] *Štatistický úrad SR* [online]. 2006, 2009 [cit. 2011-03-13]. Miera ekonomickej aktivity v SR. Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=19008>>
- [14] DUHÁŇ, Ing. Štefan ; JIŘÍČEK, Ing. Petr . *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2005, 2010 [cit. 2011-03-18]. Aktivní politika zaměstnanosti a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/apz>>
- [15] *Štatistický úrad SR* [online]. 2005, 2008 [cit. 2011-03-20]. Výberové zisťovanie pracovných síl. Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=7009>>
- [16] ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků VŠPS – časové řady. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_cr>
- [17] Webmaster.nbs. *Národná banka Slovenska*. [online]. 2011. [cit.2011-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/SVK1993/VS1993_kap05.pdf>
- [18] *Europa.eu* [online]. c1995-2011 [cit. 2011-03-21]. Orgány a ostatní instituce EU. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/institutions/index_cs.htm#top>
- [19] *BusinessInfo.cz* [online]. c1997-2011 [cit. 2011-03-21]. Politiky EU. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/politiky-eu/1000521>>
- [20] *Štatistický úrad SR* [online]. 2010 [cit. 2011-03-29]. Harmonizácia migračnej štatistiky v podmienkach krajín Európskeho spoločenstva a v národných podmienkach. Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=6577>>
- [21] *Inštitút zamestnanosti* [online]. Bratislava : 2009 [cit. 2011-03-25]. Miere nezamestnanosti mladých. Dostupné z WWW: <<http://www.iz.sk/sk/projekty/ukazovatele-za-EU/miere-nezamestnanosti-mladych>>
- [22] *Štatistický úrad SR* [online]. 2010 [cit. 2011-03-25]. Štatistické ročenky Slovenskej republiky. Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=15949>>
- [23] *BusinessInfo.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-03-25]. Evropský statistický úřad - EUROSTAT. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/institute-eu/evropsky-statisticky-urad-eurostat/1000723/39966>>

[24] *Inštitút zamestnanosti* [online]. c2004-2011 [cit. 2011-03-25]. Dlhodobá nezamestnanosť . Dostupné z WWW: <<http://www.iz.sk/sk/projekty/ukazovatele-za-EU/dlhodoba-nezamestnanost>>

[25] DOMONKOS, Ing. Tomáš , PhD.; PÁLENÍK, Ing. Michal ; RADVANSKÝ, Ing. Marek . *Inštitút zamestnanosti : Národná štúdia pre Európsku migračnú sieť* [online]. 2010 [cit. 2011-03-25]. Saturovanie dopytu po pracovnej sile prostredníctvom migrácie v SR. Dostupné z WWW: <http://www.iz.sk/download-files/sk/iom/emn-sk_satur_dopytu_po_prac_sile_migraciou_sk.pdf>